

Сіньова Людмила Миколаївна
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що Конституція України проголосила права та свободи людини, які можуть бути реалізовані лише за умови повного соціального забезпечення. За умов економічного падіння, які призвели до погіршення не лише матеріального життя громадян країни, а й до їх духовного та морального виснаження, держава повинна виробити таку політику, яка дозволила б застосовувати такі форми та методи соціального захисту, які б захищали населення, особливо малозабезпечені верстви та створювали умови не лише для існування, а й для розвитку населення [1]. Таким чином, економічна функція права соціального забезпечення знаходить своє безпосереднє відображення в соціально-забезпечувальному законодавстві та має бути спрямована на розвиток і зміцнення правосвідомості, щоб держава забезпечувала та захищала права усіх тих, хто втратив заробіток у зв'язку з віком, непрацездатністю або втратою годувальника, частковим відшкодуванням додаткових витрат у разі настання певних життєвих обставин, у наданні мінімальної грошової або натуральної допомоги малозабезпеченим громадянам.

Економічна функція, або функція економічної стабілізації, полягає в заміщенні заробітку, втраченого у зв'язку з віком, непрацездатністю або втратою годувальника, частковим відшкодуванням додаткових витрат у разі настання певних життєвих обставин, у наданні мінімальної грошової або натуральної допомоги малозабезпеченим громадянам, а також у сприянні розвитку суспільного виробництва в цілому й окремих галузей господарства, зокрема, в економічному підйомі зон пріоритетного розвитку тощо. Джерела фінансування – державні позабюджетні фонди соціального призначення: пенсійний, соціального страхування та ін. [2, с. 25].

В ст. 13 ч.4 Конституції України зазначено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Україна переживає період як економічних, так і політичних змін намагаючись створити соціально орієнтовану економіку. Метою цього етапу є економічне зростання, збалансованість між суспільною інтеграцією та соціальною мобільністю. А це можливо лише при втручанні держави у соціальну сферу з метою оптимізації використання фінансових ресурсів в інтересах підвищення рівня добробуту суспільства. В період перебудови соціально-економічних відносин найбільше потерпають від цих процесів

малозабезпечені верстви населення. Тому під час трансформації економіки особливої актуальності набуває загальносуспільна проблема соціального захисту як населення в цілому, так і найбільш вразливих його верств. Проблема соціального захисту населення по-різному роз'яснюється в межах певної суспільно-економічної формації, конкретної країни. В умовах формування в Україні соціально орієнтованої економіки основний тягар соціального захисту покладається на державу, але водночас зростає роль ринкового механізму у проведенні такої політики [1].

Економічна функція є однією з найважливіших соціальних функцій права на усіх етапах розвитку суспільства, в якому існують товарно-грошові відносини. Право, встановлюючи відповідні норми в економічній сфері, врегульовує виробничі відносини, закріплює форми власності, визначає механізм розподілу суспільного багатства, встановлює санкції за порушення відповідних норм і невиконання взятих на себе обов'язків за договорами. Отже, економічна функція права здійснюється шляхом як регулювання правомірних дій учасників економічних відносин, так і загрози настання санкцій та їх реалізації щодо суб'єктів, які вчинили правопорушення у сфері економіки [3, с. 157-158].

Б.І. Сташків зазначає, що однією із функцій соціального забезпечення є економічна, її суть полягає в тому, що через розподіл валового національного доходу здійснюється акумуляція коштів у спеціалізовані соціальні фонди з використанням їх у подальшому з метою надання особі матеріальної підтримки в разі втрати нею засобів до існування чи недостатності їх (пенсії, допомоги, соціальні послуги, пільги, компенсації) [4, с.18]. О.С. Мацурська вважає, що суть соціального забезпечення найбільш рельєфно проявляється в його функціях. Вона розкриває зміст однієї із найважливіших функцій соціального забезпечення – економічну (компенсійно-розпорядчу), що полягає у повному чи частковому відшкодуванні заробітку чи іншого джерела засобів існування [5, с. 6-7]. Як зазначає І.В. Гушин, соціальне забезпечення як форма розподілення частини суспільних фондів споживання виконує ряд економічних функцій і, зокрема, такі як: 1) повне або часткове відшкодування заробітку в зв'язку з настанням старості, інвалідності або смерті годувальника; 2) компенсація в установлених випадках зверх заробітної плати підвищених витрат [6, с. 14]. Як наголошує К.Н. Гусов, економічна функція виражається в наданні матеріальної підтримки громадянам у важкій життєвій ситуації, в сприянні розвитку суспільного виробництва в цілому і окремих галузей народного господарства, економічному підйому зон пріоритетного розвитку і так далі [7, с. 10].

Сутність економічної функції виражається в тому, що держава використовує соціальне забезпечення як один зі способів розподілу частини валового внутрішнього продукту, сприяючи тим самим певному вирівнюванню особистих доходів громадян шляхом надання матеріальних благ (пенсій, допомоги, компенсацій, соціальних послуг тощо) замість

втраченого заробітку (або разом з ним) за умови настання вказаних у законах соціальних ризиків [2, с. 25].

Економічна функція пов'язана з позитивним впливом пенсійного забезпечення на економіку, інтереси та потреби населення. Вона визначає рівень матеріального забезпечення громадян з настанням пенсійних соціальних ризиків, акумуляцію та рівномірний розподіл коштів між непрацездатним населенням, забезпечує створення та використання резервних фондів для стабільного фінансового стану галузі, бореться з тіньовою економікою, сприяє зменшенню її частки. Через економічну функцію проявляється і контроль за сплатою внесків роботодавцями та запобігання уникнення сплати соціальних внесків та податків. Її роль стосується також і стимулювання до збільшення розміру внесків на персональних накопичувальних рахунках, створенні ефективних механізмів інвестування для отримання додаткового доходу, захисті внесків від впливу різних економічних ризиків, запобігання впливу економічної нестабільності на систему пенсійного забезпечення [8, с. 95].

Економічна функція відображає вплив права соціального забезпечення на економіку. Ця роль складна і багатогранна. В структурі економічної функції соціального права норми права соціального забезпечення визначають міру споживання і рівень забезпечення загальних фондів споживання, співпрацюють в нормальному функціонуванні загального виробництва, що дає підставу виділити відповідні його функції – розподіл забезпечення і виробничу. Вказана функція одночасно виступає в якості елементів економічної функції соціального права, галузевої функції права соціального забезпечення. Економічна функція права виконується правом соціального забезпечення відповідно з його цілями і завданнями. Під дією його норм здійснюються близькі цілі галузі (надання на достатньому рівні малозабезпеченим допомоги з суспільних фондів матеріального забезпечення і обслуговування через індивідуальну форму: судові рішення). Одночасно створюються передумови для реалізації перспективних і кінцевих економічних цілей [9].

Таким чином, зміст економічної функції права соціального забезпечення в сучасних умовах полягає в тому, що держава має забезпечувати гідний рівень життя малозабезпечених верств населення, яка на сьогодні є однією із нагальних проблем соціального захисту. Слід запроваджувати нові, більш ефективні та економічно обґрунтовані форми і види соціального захисту, які мають супроводжуватись розвитком мережі закладів соціального обслуговування на рівні громад, що більше відповідає європейській моделі та міжнародним стандартам, так як чинне законодавство у сфері соціального захисту надзвичайно громіздке, прийняте у різні періоди і часто суперечливе. Ним передбачено набагато більше видів соціальних пільг, виплат і послуг, ніж передбачено Конституцією України.

Список використаних джерел:

1. Шлапак В.О. Соціальний захист України за умов ринкової економіки // URL:<http://intkonf.org/shlapak-vo-sotsialniy-zahist-ukrayini-za-umov-rinkovoyi-ekonomiki/> (станом 17.01.2019)
2. Право соціального забезпечення в Україні : підручник / Т.А. Занфірова, М.І. Іншин, С.М. Прилипка та ін. ; за заг. ред. Т.А. Занфірової, С.М. Прилипка, О.М. Ярошенка. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – Х. : ФІНН, 2012. – 640 с.
3. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2010. – 584 с.
4. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
5. Мачульская Е.Е. Право социального обеспечения / Е.Е. Мачульская. – М.: Международный центр финансово-экономического развития, 1997. – 208 с.
6. Гушин И.В. Правовые проблемы социального обеспечения колхозного крестьянства : автореф. докт. дисс. / И.В. Гушин. – Харьков, 1981. – С. 14.
7. Право социального обеспечения. Учебник. Издание второе, переработанное и дополненное / Под ред. К.Н. Гусова. – М.: ПБОЮЛ Грачев С.М., 2001. – 328 с.
8. Буряченко О. Є. Сутність поняття пенсійного забезпечення в науковому дискурсі / О. Є. Буряченко // *Теорія та практика державного управління*. - 2015. - Вип. 2. - С. 90-97. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/1/14.pdf>. (дата звернення 26.02.2019)
9. Функції права соціального забезпечення URL: <https://sci.house/grajdanskoe-pravo-ukrainyi-scibook/funktsiji-prava-sotsialnogo.html> (дата звернення 26.02.2019)

Сорока Володимир Володимирович

студент 2 курсу ОР «Магістр»

юридичного факультету

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ З ДІТЬМИ

Організація соціальної підтримки сім'ї є невід'ємною частиною соціальної політики сучасних держав. У більшості розвинених країн соціальний захист заснований на принципах солідарності та спільної участі громадян в його фінансуванні, головним чином через сплату податків. Він